

**VERSLAG VAN DE SESSIE VAN DE RAAD DER GEMEENTE HAARLEMMERMEER
OP DONDERDAG 10 SEPTEMBER 2020**

Onderwerp: Sessieverzoek van de fractie van D66 - 'Geef Haarlemmermeer de nacht terug'

Voorzitter: dhr. M. Achterbergh-Copier

De leden: dhr. M.L. Beusenberg, dhr. A.L.M. den Elzen, mw. A.E. Gumbert, mw. G.D.W. van 't Hull-Bettink, dhr. R. Kenselaar, mw. J. Koolmoes, dhr. J.C. Koomen, mw. A.P. Maat, dhr. J.J. Schaap, dhr. H.P. Spijker, dhr. J.P.H. de Vries

Griffier: dhr. B. Heerema

Portefeuillehouders: mw. M.L. Sedee-Schuitmaker

Insprekers: Geen

De VOORZITTER: Goedenavond, ik open de sessie. Er is nu al discussie wie er mag beginnen, maar het gaat om een sessie van D66, namelijk 'Geef Haarlemmermeer de nacht terug' en ik geef graag mijnheer Koomen van D66 het woord om de sessie nader toe te lichten.

De heer KOOMEN: Dank u voorzitter. Het is een goed teken dat mensen graag het woord willen. Het is denk ik weer eens wat anders, qua sessieonderwerp. Ik begin met een gedichtje dus we gaan er wat van maken.

'Daar in de verte schijnt een lichtje

Het schijnt in volle pracht

Een sterretje aan de hemel

Verlicht de donkere nacht

Het fonkelt en het schittert

Het schijnt zacht op me neer.'

En dan nog eentje:

'Zie je daar die mooi ster?

Ze straalt in de donkere nacht

Ze schijnt en als je goed kijkt,

Zie je dat ze lacht.'

Maar dat zie je niet in onze polder. Want helaas, er zijn heel veel gedichten over sterren en donkere nachten, maar donker wordt steeds schaarser, donker wordt eigenlijk een luxegoed, een plek waar mensen naar verlangen of zelfs speciaal naar op vakantie gaan.

Ik zie u zwaaien, maar niet naar mij?

De VOORZITTER: Ja sorry, uw naam klopt niet. U bent nu mevrouw De Vries van de HAP.

Wethouder SEDEE: Voorzitter, mag ik even een vraag stellen? Misschien kan mijnheer Koomen ook even dat witte bordje wegzetten want ik kan hem niet zien. Ja, dank u wel.

De VOORZITTER: Het is allemaal weer in orde denk ik. Gaat u verder met uw betoog.

De heer KOOMEN: Er was even een reset van het systeem nodig, maar zoals ik begon, donker wordt steeds schaarser, het wordt een luxegoed, plekken waar mensen naar verlangen en misschien wel speciaal naar op vakantie gaan. In grote delen van Haarlemmermeer is het nooit meer donker door alle verlichting, nooit meer. Reclamezuilen, gebouwen die verlicht worden, parkeerplaatsen en er komt nog veel meer bij. Al miljoenen jaren is de aarde donker en daar is het leven ook op ingericht maar dat verandert in rap tempo de laatste jaren. En dat gaat exponentieel dus het gaat steeds sneller. Ooit brandden mensen natuurlijk een fakkeltje, in hun grot of waar dan ook, maar toen ging het snel want toen kwam er het olielampje en ik wist niet dat dat vroeger van walvisolie kwam, maar uiteindelijk kregen we de gloeilamp, een prachtige uitvinding, de tl-lamp en de ledlamp. Die is nu eens even heel goedkoop en zuinig en dat zorgt voor enorme groei in de verlichting. Dat heeft veel voordelen, hang vooral een ledlamp op in plaats van een energieverblindende gloeilamp, maar het heeft ook een keerzijde.

Er is veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar onze eigen biologische klok en die wordt verstoord door al dat permanente licht. Flora en fauna raken verstoord. En eigenlijk, en dat verbaasde me bij de reacties op dit sessieverzoek, verlangen heel veel mensen gewoon naar een donkere nacht, dat zit in ons.

Verlichting heeft natuurlijk vaak ook een nuttige functie. Daar gaan we het vast wel even over hebben. Die moeten we ook gewoon behouden, we stellen niet voor om die af te schaffen. Dus de lichten op de snelwegen hoeven van ons niet uit. Ook al gaan we trouwens niet over de snelwegen maar goed, je zou de straatverlichting als voorbeeld kunnen noemen. Toch is er ook veel onnodig licht en daar gaat het ons om, die gewoon uit onwetendheid aan blijft staan, omdat we ons er nooit zo bewust van zijn geweest, maar die vaak helemaal niet meer nodig is op dat tijdstip. Bij kantoorgebouwen, parkeerplaatsen of reclamezuilen midden in de nacht. Er zijn al lang bewegingssensors uitgevonden en tijdschakelaars. Niet duur en eenvoudig, u fietst naar de Gamma, Praxis of whatever en kunt er een halen.

Een andere vorm van lichtvervuiling zijn lampen die wellicht wel een functie hebben, en misschien ook wel 's nachts, maar heel veel licht verstrooien op een plek waar dat niet nodig is. Ook daar zijn simpele oplossingen voor, maar het zit niet in ons systeem. En zeker de raadsleden die hier al wat langer zitten, weten nog wel van een raadslid uit Rijsenhout uit de vorige periode. Die verzuchtte nog wel eens 's nachts een boek te kunnen lezen in haar tuin, van de lampen van de kassen. En als je dan de foto's zag, maar je ziet het ook vanaf de snelweg, bizar, dacht ik altijd, als we een man op de maan kunnen zetten, en dat was al vijftig jaar geleden, of een robotje op Mars kunnen besturen, dan kunnen we toch ook wel een paar lampen afdekken in een tomatenkas?

De reactie van het college was toch wat teleurstellend. Er is erg gekeken naar de huidige regels en niet naar wat nog zou kunnen en met een focus op enkel de openbare verlichting. Ja, dat is een groot aandeel, maar er is nog veel meer; kantoorgebouwen, terreinen, reclame-uitingen verdienen ook aandacht. En met name de focus op 'we hebben weinig klachten' in combinatie met de conclusie 'dus we hoeven niets te doen', is natuurlijk een verkeerde voorstelling van zaken. Dat is in ieder geval niet de insteek die wij hiermee bedoeld hebben en het meten van klachten is wat ons betreft niet de maatstaf. We hebben gevraagd naar mogelijkheden, opties om meer te kunnen doen. En de keuze is uiteraard te maken door de raad. Jammer dat die opties niet geschetst worden. Wat ons betreft, is het: regels, ja, dat helpt, maar het gaat ook gewoon om bewustwording creëren, stimuleren en coördineren van initiatieven die er zijn. Want het leeft echt wel maatschappelijk. En er zijn diverse gemeenten die ons al zijn voorgegaan. Googelt u maar even op internet, er is genoeg te vinden. Het mooiste is nog dat een van onze ereburgers in onze gemeente, André Kuipers, die dus de ruimte echt in is geweest en het vanaf boven heeft gezien, voorvechter is van de stichting die hier aandacht voor vraagt.

Dus om af te sluiten en mijn collega's het woord te geven, heb ik een paar vragen aan jullie. Herkennen jullie het probleem? Willen jullie er ook wat aan doen? En wat zouden we dan kunnen doen? En tot slot: laten we meedoen met de Nacht van de nacht, het initiatief van die ereburger die

het misschien wel wil komen openen hier. Dan kan de wethouder op de foto. Dat lijkt ons een heel goed idee. Dat hoeft helemaal niet ingewikkeld en duur te zijn, maar daarmee beginnen we aan een stukje bewustwording. Laten we het donker redden door het te behouden en liefst een beetje terug te krijgen. Daarvoor hebben we gewoon wat meer aandacht nodig. Daar kunnen we zelf iets aan doen maar we zitten hier natuurlijk als raadslid. Dus mijn laatste oproep is: als we niets doen sterft het donker uit.

De VOORZITTER: Dank u wel mijnheer Koomen. Ik had nog niet de procedure uitgelegd, maar die is zoals u gewend bent, gewoon met spreektijden in eerste en tweede termijn. Het gaat allebei van de spreektijd af. Dan had ik mevrouw Maat gezien, CDA, aan u het woord.

Mevrouw MAAT: Dank u wel voorzitter. Toen ik eens vanaf 't Kabel richting Rijsenhout keek, dacht ik toch echt dat mijn Lieve Heer was wedergekeerd op aarde. Daar zou ik namelijk heel erg blij mee zijn. Maar helaas moeten we daar nog even op wachten want het bleken de kassen te zijn die deze oranje gloed boven het dorp produceerden. Een heel bijzonder beeld waarvan ik meteen dacht 'hoeveel last zou je daar nu eigenlijk van hebben?' Maar lichthinder of lichtvervuiling is niet alleen licht van kassen maar gaat eigenlijk over al het licht dat eventueel onnodig aanstaat. Het gaat hier ook om kantoorpanden, reclame-uitingen, bedrijventerreinen en nog veel meer. In Haarlemmermeer is het bijna nooit meer donker 's nachts. Het contrast met een weekendje in het oosten van ons land is dan ook groot. En eigenlijk is het ook niet te vergelijken. We hebben hier de grote wegen door onze gemeente heen lopen en vergeet ook Schiphol niet. Dat het niet gezond is voor mensen en dier, blijkt uit onderzoek.

Daarnaast heb ik zelf een klein onderzoek gehouden op de Facebookpagina van Rijsenhout. Rijsenhout zit in mijn beleving namelijk het meest in het licht 's nachts en daarom heb ik een poll gemaakt met de vraag of mensen er last van hebben, al een klacht hebben ingediend, of een ander antwoord hadden. Daar kwam eigenlijk iets heel verrassends uit want de meesten meldden toch dat ze er geen last van hadden. De grootste groep daarna had er geen last van, maar was van mening dat het niet gezond was voor mens en dier en daarnaast gaf ook een groep aan er wel last van te hebben, maar nog geen klacht te hebben ingediend. Ik heb trouwens de cijfers voor wie daar nieuwsgierig naar is. Het is natuurlijk geen valide onderzoek, maar het gaf wel aan dat het niet zo zwart-wit was als ik dacht. Het aantal klachten, uit de brief heb ik er zes opgemaakt, zegt dus niet alles. Formeel een klacht indienen is namelijk ook een drempel. Het licht valt namelijk op. Aan de andere kant mogen we ook blij zijn dat de kassen van Schenkeveld het project PrimA4a nog enigszins hebben weten te redden. Deze kassen zijn ook onderzocht door de Omgevingsdienst Noordzeekanaal en ze vallen onder de norm. De raad komt op voor Rijsenhout, net als onze wethouder, weten we uit betrouwbare bron. Dat deed ze al voor ze in het college plaatsnam en dat doet ze nu nog steeds.

Wel zouden we het erover kunnen hebben met elkaar welke lichten onnodig aanstaan en of we hier wat aan kunnen doen want buiten de lichtvervuiling is het ook gewoon zonde van de energie. Daarnaast is er ook nog het stukje veiligheid want hoe veilig voel je je nog als je bijvoorbeeld in het donker door het centrum van Hoofddorp zou lopen? In ieder geval hebben we begrip voor het gevoel dat mensen hebben wat betreft de lichtvervuiling en zijn we benieuwd naar eventuele ideeën van mijn medecollega's om bepaalde zaken makkelijk en snel te kunnen oplossen. Tot zover.

De VOORZITTER: Dank u wel mevrouw Maat, dan gaan we naar de PvdA, mijnheer Den Elzen.

De heer DEN ELZEN: Dank u wel voorzitter, er is door verschillende sprekers al gerefereerd aan Schenkeveld en de vragen die de PvdA in 2017 al heeft gesteld hierover want toen was het er echt heel veel lichter. Daarvoor was er weinig licht, Schenkeveld kwam en toen was er heel veel licht. En ik heb ook op Facebook gekeken en ik heb ook uw poll gezien, mevrouw Maat, maar ik heb ook gezien

dat vanaf 2018 op de Facebookpagina van Rijsenhout lichtvervuiling bijna geen issue meer geweest is. Wel toen het er net was, maar in de loop der jaren is dat gewoon afgenomen. In mijn beleving is het ook minder geworden. Het lijkt erop dat meer afgeschermd is door Schenkeveld. Als ik dan kijk naar het activiteitenbesluit dat in 2017 leidend was in de beantwoording of er iets te doen was aan deze verlichting, zie je dat straks nieuwe kassen, als die er zo meteen komen, moeten voldoen aan het activiteitenbesluit zoals dat er op 1 januari 2021 is. Dan krijgen ook kleinere of andere kassen een andere norm opgelegd. Dus als hier wat nieuws zal gebeuren in Rijsenhout, is dat in ieder geval stukken minder.

Als ik het probleem zou afpellen, en we zouden bij wijze van spreken minder licht in de polder willen hebben, hebben we ook de rijkswegen en Schiphol die we wellicht in het donker moeten zetten en dan hebben we het over veiligheid. Dat is niet alleen zo voor de rijkswegen en Schiphol maar ook van burgers horen we regelmatig dat zij in de kernen toch liever een lampje meer hebben dan een lampje minder omdat men namelijk die veiligheid heel erg belangrijk vindt die openbare veiligheid.

Als we kijken naar het energieverbruik, is dat alweer stukken minder. Van de 44.000 lantaarnpalen die we hebben in Haarlemmermeer is al bijna 60% van ledverlichting voorzien en dat betekent minder kosten. Maar ledverlichting geeft ook een andere lichtsterkte, een andere flux waardoor de lichtvervuiling eromheen stukken minder is. Anders dan met het traditionele licht, dus ook daarmee heb je al minder licht in je openbare ruimte.

Als ik kijk naar de beantwoording van de brief van het college, mis ik daar een heel belangrijk punt in. Dat gaat nog over de lantaarnpalen, maar we hebben op het Dr. Heijepad vorig jaar december dynamische verlichting aangebracht. Op het moment dat je eraan komt, gaat het licht branden en als je weg bent, gaat achter je het licht in principe weer uit. Misschien had het college dat ook in de brief kunnen meenemen want ik ben eigenlijk heel benieuwd naar de effecten. Het is een proef die daar is gehouden en ik ben heel benieuwd hoe dat verlopen is en of we daar bij die andere pakweg 20.000 lantaarnpalen die we nog moeten doen, ook iets mee kunnen doen.

Zoals we er nu tegenaan kijken, valt de beleving ontzettend mee, het activiteitenbesluit wordt strakjes strakker en er wordt minder energie verbruikt en daarmee is er ook minder verlichting, dus op dit moment herkennen we het probleem niet, mijnheer Koomen.

De VOORZITTER: Dank u wel en let u op uw spreektijd want u heeft nog een minuut over voor de rest van de avond. Dus dat is krap. Dan gaan we naar de volgende die zijn hand heeft opgestoken, dat is mijnheer Schaap van Forza!

De heer SCHAAP: Dank u wel voorzitter. Ik wil de fractie van D66 allereerst bedanken voor de aanvraag van dit onderwerp, een boeiend onderwerp waarvan het goed is dat we het er hier eens over hebben. Lichtvervuiling is niet alleen een probleem in onze polder, maar een wereldwijd probleem. Waar je het honderd jaar geleden met je kar en paard moest doen met kaarsen en het licht van de maan en de sterren, en een enkele opgestoken olielamp her en der, zoals ik net heb geleerd, met walvisolie, wordt de wereld tegenwoordig verlicht door bijna alles, zowel wat stilstaat, als wat beweegt. Er is genoeg licht, zelfs op momenten dat eigenlijk niemand er wat aan heeft of het nodig heeft en dat is een opkomend en ongezond probleem. Uitzonderingen daargelaten, wanneer je er natuurlijk biologisch op bent ingesteld, maar aangezien wij niet in Alaska, Canada, Rusland, de Zuidpoolcirkel nabij Antarctica of het uiterste noorden van een van de Scandinavische landen wonen, waar de middernachtszon, ook bekend als Pooldag aanwezig is, geldt dit niet voor ons. Hier hebben we last van een onnatuurlijk fenomeen waar we zelf verantwoordelijk voor zijn en wat een slechte invloed heeft op de gezondheid van mens en dier. Ons dag- en nachtritme raakt van slag en dat kan zorgen voor oververmoeidheid, hartklachten en migraine. Een paar lokale voorbeelden in Haarlemmermeer. We hebben veel kantoren waarvan de verlichting langer brandt dan er personen aanwezig zijn in het pand. Als we het er met zijn allen over willen hebben hoe we energie kunnen

besparen, dan zou een belangrijk punt kunnen zijn dat kantoren en bedrijven in de avonden het licht uitdoen. Hiermee bespaar je al gauw 0,2 megaton aan CO₂-uitstoot. In Frankrijk is dat de normaalste zaak van de wereld. Daar is het verplicht om tussen 23.00 en 06.00 uur het licht uit te doen en dat scheelt toch gauw net zo veel stroom als 150.000 huishoudens per jaar verbruiken. In Nederland hebben we wetgeving die tien jaar geleden is aangenomen om grootverbruikers energie te laten besparen. Het wordt alleen nauwelijks gehandhaafd en bedrijven geven er geen prioriteit aan. Dat zou toch anders moeten. Een oplossing om te promoten is bijvoorbeeld lichtsensoren te laten aanspringen, dan is er alleen licht mocht dit nodig zijn, bijvoorbeeld om kraak en inbraak te voorkomen.

En dan de kassen in onze gemeente. De kern is eerder genoemd, Rijsenhout, daar kun je gerust 's avonds laat een boekje lezen in je tuin zonder verlichting want er wordt genoeg verlicht. Dat is handig natuurlijk maar als je naar binnengaat om te slapen, kun je dat licht niet uitschakelen. Overlast van lichtgevende kassen is iets wat al langer speelt, maar ook iets dat, zoals eerder gemeld, tegelijk afnemend is.

De VOORZITTER: Mijnheer Schaap, u krijgt een interruptie van mijnheer Beusenberg.

De heer BEUSENBERG: Dank u voorzitter. Ik wilde het eigenlijk al bij mijnheer Koomen doen, maar het lijkt me toch dat als je last hebt van licht van de burens en je wilt slapen, dat je je gordijnen dicht doet? Ik begrijp ook echt niet, en er zijn waarschijnlijk onderzoeken geweest, dat licht slecht is voor mens en dier, maar ik ben 65 en ik woon, geloof ik, al twintig jaar in de Haarlemmermeer en als ik wil slapen, doe ik de gordijnen netjes dicht en dan is het donker. Ik vraag mijnheer Schaap, wilt u me nu echt vertellen dat u last heeft van licht van anderen, als u gaat slapen?

De VOORZITTER: Mijnheer Schaap.

De heer SCHAAP: Ik vind dit moeilijk te beantwoorden want u vraagt dat nu persoonlijk aan mij. Ik kan zeggen, persoonlijk heb ik geen last, maar er zijn wel inwoners in deze gemeente die daar last van hebben. En inderdaad, als je zonwerende en lichtwerende gordijnen aanschaft, is dat een oplossing maar niet iedereen schaft dat aan, gewoon vanwege het interieur en hoe men zijn huis wil inrichten. En ook met die inwoners moet je rekening houden.

De VOORZITTER: Mijnheer Beusenberg, SRH.

De heer BEUSENBERG: Bent u het met de fractie van SRH eens dat u, op het moment dat u mensen te spreken krijgt en dat ze last hebben van het licht, kunt zeggen 'joh, koop een gordijn en het liefst een goede, dat het dicht kan'?

De VOORZITTER: We doen eerst even een rondje langs de velden want ik zag drie handen omhooggaan, eerst mevrouw Van 't Hull van de VVD, dan mevrouw Koolmoes HAP en dan mijnheer Koomen D66.

Mevrouw VAN 'T HULL: Dank u wel voorzitter, ik moest nu toch echt eventjes reageren richting de heer Schaap. U heeft het over inwoners die problemen ervaren. Het college heeft netjes geantwoord hoeveel mensen er problemen ervaren en dus ook gaan klagen, dat zijn er zes.

De VOORZITTER: Dan ga ik naar mevrouw Koolmoes.

Mevrouw KOOLMOES: Wat ik uit het stuk van mijnheer Koomen heb gehaald, is dat er vooral

sterretjes gekeken moeten worden. Die kun je met de gordijnen dicht niet meer zien.

De VOORZITTER: Mijnheer Koomen, D66.

De heer KOOMEN: We kunnen er een grapje om maken en daar kan ik ook wel om lachen. Maar er is wetenschappelijk onderzoek gedaan en daar zijn de gordijnen in meegenomen, mijnheer Beusenberg. Het is wel degelijk schadelijk voor mens, flora en fauna. Dus je gordijnen dichttrekken, was het maar zo simpel! Maar mensen verplaatsen zich ook, ook 's avonds, en dan beïnvloedt het toch je biologische klok, je gezondheid. En ja, we overleven het wel en er vallen niet direct doden en dat is ook niet mijn intentie en dat heb ik ook helemaal niet beweerd. Dus als mensen zeggen 'laten we overal het licht uit doen', dan vind ik dat men een beetje de nuance uit het debat haalt. Jammer, maar dat mag. Maar ik wil in reactie op mijnheer Beusenberg zeggen: was het maar zo simpel 'we trekken de gordijnen dicht en het probleem is opgelost'. Dat is dus niet zo, het is groter. En als uw kat 's nachts naar buiten gaat – ik weet niet of u een kat heeft – heeft die daar last van en die kan niet de gordijnen dichttrekken. Dat even als voorbeeld.

De VOORZITTER: Ik wil eerst even naar mijnheer Schaap want die werd geïnterrupteerd en dan doen we nog een tweede ronde. Dan doen we een soort tweede termijn in de eerste termijn, maar dat is ook wel eens leuk voor de verandering.

De heer SCHAAP: Voorzitter, gaat het beantwoorden van mijn tijd af?

De VOORZITTER: Nee, van een interruptie niet.

De heer SCHAAP: Oké, dan kan ik de tijd nemen. Om te beginnen bij de fractie van SRH, nee, dat vind ik niet, we gaan niet als gemeente bepalen hoe iemand zijn huis moet inrichten dus ik ga niet tegen iemand zeggen 'koop maar andere gordijnen', dat vind ik te makkelijk. En over de VVD, ik ben blij u dat zegt, ik heb nog een stukje over die resultaten dus daar kom ik op terug. Mocht u nog vragen hebben, dan komt dat dan terug.

De VOORZITTER: Dan ga ik nog een keer naar mijnheer Beusenberg en dan wil ik mijnheer Schaap vragen zijn verhaal te vervolgen.

De heer BEUSENBERG: Dank u wel voorzitter. Ik zou het toch verstandig vinden dat als mensen last hebben van het licht en ze kunnen niet slapen, ze gewoon in het donker gaan liggen. En richting mijnheer Koomen, ik heb een huisdier, ik heb een hond en die ligt gewoon lekker bij me en die slaapt prima. Sterker nog, ze snurkt ook nog. En dat gaat prima. En ik wil het helemaal niet belachelijk maken want het is twaalf jaar geleden dat ik een keer gevlogen heb en toen zag ik die lichtbundels en dacht ik 'je kunt twee dingen vinden, een daarvan is dat je kunt denken 'ha, ik ben weer lekker thuis'. En dat dacht ik.

De VOORZITTER: Dan wil ik mijnheer Schaap vragen zijn betoog te vervolgen. O, mijnheer Spijker, u gaf aan dat u niet meer wilde, maar nu toch wel?

De heer SPIJKER: Ja, dan toch graag. Ik werd even getriggerd door de opmerking 'je doet je gordijnen dicht'. Mijnheer Beusenberg, stel dat je naast een discotheek woont, en ik weet niets van Hertz et cetera, maar er is megalawaai en er is ook nog een lekkere bas die door alles heen gaat. Zeg je dan 'dan moet u gewoon een doosje oordopjes kopen en neemt u die ook voor de hond want die vindt het ook een verschrikking'? Niet zeuren, doosje oordopjes en je kunt lekker verder feesten?

De VOORZITTER: Mijnheer Beusenberg.

De heer BEUSENBERG: Voorzitter, dit slaat nergens op want het gaat niet om geluid maar het gaat over licht. We hebben een sessie over lichtvervuiling van mijnheer Koomen van D66 en niet over geluidsoverlast. Ik lig wel eens in mijn bed als ik nog niet slaap en dan hoor ik ook wel eens een vliegtuig overkomen. Nou, so what? En als er een feestje bij mij in de buurt is, dat is er ook wel eens, maar daar lig ik niet wakker van en als ik er last van zou hebben...

De VOORZITTER: Mijnheer Beusenberg, u heeft nog een minuut voor de rest van de avond.

De heer BEUSENBERG: Dan heb ik nog zestig seconden voorzitter, dan lijkt het meer.

De VOORZITTER: Ja, het is uw tijd. Mijnheer Schaap, vervolgt u alstublieft uw betoog.

De heer SCHAAP: Ik ga u helpen voorzitter, ik zal doorgaan. Ik lees als antwoord op de vraag van D66 dat de gemeente nauwelijks klachten binnenkrijgt en dat dit dus allemaal wel meevalt. Maar het is nu eenmaal naast een gemeentelijke trend, ook een landelijke trend dat men minder geneigd is om snel klachten in te dienen, men heeft voor het overgrote deel niet het idee gehoord te worden en er zijn mensen die niet weten waar ze precies moeten klagen. Ik ben het dus ook niet eens of niet helemaal eens met de antwoorden van het college dat de vragen afwimpelt met 'er zijn nauwelijks klachten'. Ik wilde zeggen 'peil dat onder de inwoners', dus ik dank het CDA voor het voortouw nemen daarin, zodat we in ieder geval al een iets beter beeld hebben. Het schijnt dat het college het wel goed heeft ingeschat.

Daarnaast vormt de in de glastuinbouw toegepaste assimilatieverlichting een enorme bron van lichtvervuiling en dan moet ik altijd denken aan de foto's van onze ereburger van Vijfhuizen, Nederlands astronaut André Kuipers die vanuit het ISS, het International Space Station, van zijn woonplaats Haarlemmermeer een foto maakte. Een groot lichtpuntje, onze gemeente stond aardig in de spotlights, letterlijk. Vanuit de ruimte is dus onze lokale lichtvervuiling goed zichtbaar. En naast vervelend voor mensen en dier, is het ook voor de wetenschap hinderlijk omdat het astronomische waarnemingen hindert, heb ik begrepen. Net als bij kantoren is er een wetgeving in het leven geroepen die de kassen verplicht om dichte schermen te gebruiken tegen het glas om overlast terug te dringen. Ook hier geldt dat dit nauwelijks gehandhaafd wordt.

De VOORZITTER: Mijnheer Schaap, gaat u ook afronden want u bent bijna door uw tijd heen.

De heer SCHAAP: O, wat jammer. Ook hier geldt dat het niet gehandhaafd wordt en dat de cijfers niet kloppen en het licht niet wordt overschreden volgens geldende normen.

Er is echt ook een overvloed van licht waar we juist belang bij hebben, dat is onder andere straatverlichting, bewoonde en uitgaansgebieden en bij wegen en fietspaden op de drukke wegen en natuurlijk de verlichting op en rond de luchthaven Schiphol waar nodig. Dit allemaal in het kader van veiligheid en zichtbaarheid, een kwaad goed.

Dan moet ik helaas afronden en heb ik het belangrijkste gezegd van wat ik wilde zeggen.

De VOORZITTER: Het zou zonde zijn als u straks helemaal niets meer mag zeggen. Dan gaan we naar EEN Haarlemmermeer, mijnheer Spijker.

De heer SPIJKER: Dank u wel voorzitter, er is al veel gezegd. Vanuit de grote tomatenkassen bij Rijsenhout ben ik gaan zoeken en toen vond ik een raadsuitspraak van de Raad van State die heet

'Gebruik lichtscherminstallatie'. Toen dacht ik 'jippie, die kunnen we natuurlijk ook op het dak zetten, althans op kassen en dan hebben we geen verlichting daarboven'. Dat zou helpen. Maar klaarblijkelijk hoeft het nog niet, maar vanaf 2021, zo begrijp ik, moet dat wel. Dus dat scheelt.

Dan hebben we nog een enorme parkeergarage tegen Badhoevedorp aan, voor Schiphol. Dat is een joekel. Het is een grote lichtbom. Ik zat te denken 'laten we daar eens een regel voor maken dat dat aan de buitenkant donker is'. Ik snap dat de auto's daar binnen moeten parkeren in de verlichting, maar daar zo'n enorme lichtboei van maken is een beetje overdone. Laten we bij grote objecten nauwkeurig zijn met de regels. Kleine objecten, dat is erg mineur. Dan de zwarte wegen. Ik reed een tijdje geleden door Nederland in het zuiden en dan heb je hele gedeelten dat het licht niet aanstaat. Dan krijg ik zoiets van 'mijn hemel, en nu?' Echt in het megadonker. Dat is niets, dan kun je zeggen 'dat is energiebesparing', maar dat is doodzonde en zeker in dorpen en kleine wegen moeten we dat niet doen dus die dynamische verlichting klinkt goed.

Kantoren- en bedrijvenverlichting, natuurlijk uit! En ook daar heb je binnen in kantoren dynamische verlichting zodat als je ergens binnenloopt, het licht aangaat en weer uit als je eruit gaat.

Er is veel gezegd. Even terug naar de oordopjes. Ik vind dat veel te leuk, mijnheer Beusenberg. Het was een zijsprong als voorbeeld. Geluid is net zo overlastig. Je kunt wel zeggen 'doe even de gordijnen dicht', maar er zijn echt mensen die er last van hebben, of dieren.

De VOORZITTER: Mijnheer Beusenberg.

De heer BEUSENBERG: Een goudvis heeft daar geen last van voorzitter.

De VOORZITTER: Dat was geen vraag, maar gaat u verder, mijnheer Spijker.

De heer SPIJKER: Nou, ik weet het niet... Ik zal er niet op reageren. U heeft gelijk. Dank u wel.

De VOORZITTER: Ja, als we het hier over goudvissen gaan hebben, dan weet ik er ook nog wel een paar. We gaan naar HAP, mevrouw Koolmoes.

Mevrouw KOOLMOES: Dank u wel voorzitter, geef Haarlemmermeer de nacht terug. Het verzoek van D66 is verlichtend, geef Haarlemmermeer de nacht terug, ofwel, doe het licht eens uit. Ik wil tegen de raad hier zeggen: even dimmen ja! Met alle respect, en ik zal het toelichten. In alle nieuwe geplaatste lichtbronnen, en dat waren er al 3000, zit ledverlichting en die werken met een standaard dimregime waardoor het tussen 24.00 en 05.00 uur 's nachts nog meer gedimd wordt. Dynamisch dimmen, noemen we dat. Overigens besparen de ledlampen ons zowel kosten als onderhoud want ze gaan langer mee en ze zijn beter voor het milieu. Dat is ook te lezen in het jaarverslag van 2019, de openbare verlichting is verder verduurzaamd. In het beheerplan openbare ruimte lezen we dat energie besparen het doel is van het landelijke energieakkoord 2013 en specifiek voor de openbare verlichting was het doel om in 2020 20% minder energie te verbruiken ten opzichte van 2013. Nu blijkt dat we dit doel al voorbij zijn en al 30% minder energiegebruik hebben.

Ook werd de glastuinbouw aangekaart door D66. Onze kassen. Het eerste dat ik me afvroeg: zijn dat er dan zo veel? Op de landelijke lijst waarin staat in welke gemeenten de meeste kassen staan, staat Haarlemmermeer op plek 74. Voor wat betreft de kassen kan HAP heel duidelijk zijn, er worden eisen gesteld en normen gehandhaafd en de resultaten zijn doorgaans positief. Men houdt zich hier keurig aan en ook hier is er genoeg innovatie. De grote glastuinbouwbedrijven maken veelal gebruik van speciale afschermdoeken waardoor de norm van 98% afgedekt wordt en ook in de verlichting gaat men al veelal over op duurzame verlichting.

Dat wil niet zeggen dat we het effect van dit licht op natuur of mens niet onderkennen. Bekend is dat vogels hun nest minstens 5 meter van een kas maken en ook dat andere nachtdiertjes zullen

vertrekken naar andere plekken. Ik durf gerust te zeggen dat we meer polders hebben waar geen nachtelijk licht meer zichtbaar is dan waar het wel zichtbaar is. Weliswaar heeft het RIVM meerdere onderzoeken gedaan naar de effecten van nachtelijk licht op het ecosysteem van dieren en insecten, er is nog nooit onderzoek gedaan naar het effect van nachtelijk licht en het gevoel van veiligheid bij mensen.

Dan over 24 oktober, de Nacht van de nacht. In het kader van de veiligheid moeten we er niet aan denken dat we overal 's nachts het licht uitdoen. Al is het maar vanwege de organisatie, technisch en de uitvoering. Hoeveel mankracht zal er nodig zijn om de lichtschaakelaars in heel Haarlemmermeer uit en weer aan te zetten? Hoeveel storingen in dynamische systemen zou dit kunnen opleveren? En hoeveel extra politie en handhavers zouden er op de been moeten zijn om dit gevoel van veiligheid te kunnen waarborgen? Je kunt wel de hele boel ontregelen want alles is computergestuurd en vergeet niet dat niet alle openbare verlichting aan de gemeente verbonden is. Je hebt Liander, het hoogheemraadschap, de provincie, Rijkswaterstaat en het recreatieschap. Om nog maar te zwijgen van het kostenplaatje van dit alles. Als vroeger het geld thuis op was werd er gezegd 'de lamp hangt scheef'. We kunnen wel toejuichen dat particulieren zelf het initiatief nemen om het licht uit te doen. Overigens een aanrader voor onze jeugd is om eens te kijken naar de onderzoeken die André Kuipers gedaan heeft vanuit de ruimte. Fascinerend is het zeker.

Ik heb iets gevonden dat licht in de duisternis kan brengen; earth hour, en vergeef mij mijn slechte uitspraak. 27 maart 2021 van 20.30 tot 21.30 uur draag je een steentje bij aan bewustwording rond lichtvervuiling en dat doe je niet alleen als gemeente, maar wereldwijd, georganiseerd door het Wereldnatuurfonds en 190 landen doen eraan mee.

Ik sprak vorige week een dame in een flat waar het aan een kant van de flat heel donker was. Ze kon 's avonds niet zien wie er allemaal liepen en zelf durfde ze er ook niet langs. Er gebeurden soms dingen die het daglicht niet konden verdragen. Dankzij de gemeente zijn er drie lantaarns geplaatst en niet alleen deze bewoonster, maar de hele flat kan weer veilig in het donker langs de flat. Maar ook hier is een van de circa twintig bewoners aan het klagen want het licht schijnt in zijn kamer. Tja, zoals we hier allemaal wel weten, helemaal goed doe je het nooit. Tot zover voorzitter.

De VOORZITTER: Dank u wel mevrouw Koolmoes. Dan gaan we naar de ChristenUnie-SGP, mijnheer De Vries.

De heer DE VRIES: Dank u wel voorzitter. In de motivatie van het sessieverzoek staat dat er naast verlichting met een nuttige functie ook onnodige verlichting is. De vraag die D66 ons voorlegt, is wat de gemeente extra zou kunnen doen om de lichtvervuiling te kunnen beperken. Overigens lijken er nauwelijks klachten te worden ingediend en dat lijkt erop te wijzen dat een heel kleine minderheid echt last heeft. De enquête die de organisatie achter de Nacht van de nacht heeft laten uitvoeren spitst zich ook niet toe op overlast, maar wel op de mening of verlichting als overbodig wordt beschouwd of zelfs als irritant.

Als we het over de overheid hebben, valt ons het antwoord op dat 61% van de bevolking vindt dat veel lantaarnpalen gedoofd of gedimd kunnen worden na 24.00 uur 's nachts. Dat is iets waar ik nog wel een reactie van het college op wil hebben. Wat ik gehoord heb over de proef van het Dr. Heijepad over de dynamische verlichting, is denk ik ook wel iets interessants want zoals meerdere mensen al hebben uitgesproken, is veiligheid natuurlijk iets ontzettend belangrijks tegenwoordig. Veiligheid voor het autoverkeer waar mijnheer Spijker aan refereerde, maar ook veiligheid voor bewoners. Ik slaap zelf in een slaapkamer met een lantaarnpaal vlak voor mijn raam en ik slaap redelijk goed dus wat dat betreft, kan het ook wel meevallen. Tot zover, dank u wel.

De VOORZITTER: Dank u wel mijnheer De Vries. Dan gaan we naar mevrouw Gumbert van GroenLinks.

Mevrouw GUMBERT: Dank u wel voorzitter, ik ben heel blij dat ik het woord mag voeren, ik ben ook blij met deze sessie want ik vind het een relevant onderwerp. Hoewel, bij het sessieverzoek van dit debat hebben we uiteraard de antwoorden van het college op de vragen van D66 gelezen en al in de eerste regels valt de laconieke toon op 'er zijn slechts zes klachten binnengekomen in 2019, dus dit onderwerp is niet zo belangrijk'. Daar kwam het ongeveer op neer. GroenLinks is het daar niet mee eens en veel inwoners ook niet. Een gemeente kan zelf bepalen of lichthinder, lichtverstoring, horizonvervuiling belangrijk is. Deze thema's kan een gemeente opnemen in de omgevingsvisie bijvoorbeeld voor kassengebieden of grootschalige bedrijventerreinen zoals Schiphol. Maar het college is tevreden met het beleid dat Schiphol voert, de snelwegen vallen onder Rijkswaterstaat, de kassen onder de Omgevingsdienst.

De VOORZITTER: U krijgt een interruptie van mevrouw Van 't Hull, VVD.

Mevrouw VAN 'T HULL: Ik ben benieuwd op basis waarvan GroenLinks concludeert dat het college dit geen belangrijk onderwerp vindt.

De VOORZITTER: GroenLinks.

Mevrouw GUMBERT: Dat was, voor zover ik het heb gelezen, de toon van de brief 'er zijn slechts zes klachten geweest dus het is niet een onderwerp dat leeft'.

De VOORZITTER: Gaat u verder met uw betoog.

Mevrouw GUMBERT: GroenLinks vindt het in ieder geval gemakzuchtig overkomen dat alle verantwoordelijkheid bij andere organisaties wordt gelegd, zoals Schiphol en de Omgevingsdienst. Er zijn heel veel soorten licht die noodzakelijk zijn, maar het verlichten van grote parkeerterreinen bijvoorbeeld, 24 uur per dag, of in ieder geval altijd als het donker is, is niet nodig. Daar zijn SMART-oplossingen voor en daar is al veel over gezegd.

Het verstoren van het bioritme van mensen en planten en dieren is wel degelijk een probleem. Bijvoorbeeld de voortplanting van nachtvlinders wordt verstoord. Die gaan niet gewoon ergens anders heen, maar die verdwijnen. Het heeft direct invloed op de afname van de biodiversiteit die schokkend groot is in dit hele land, onder andere ook ten gevolge van licht. Dat is een belangrijk onderwerp. GroenLinks vindt het teleurstellend dat de gemeente die wel beleid mag maken, niet bereid is dat te doen en roept op om dat alsnog wel te doen.

Voor de kassen en de assimilatiebelichting is het anders. Hiervoor gelden rijksregels. Die zijn vastgelegd in het Besluit Activiteiten Leefomgeving. Dat gaat over dat er lichtscherminstallaties moeten zijn en hoeveel reductie die moeten bieden, afhankelijk van de sterkte van de verlichting en het tijdstip van gebruik, allemaal heel mooi, maar iedereen weet hoe het eruitziet, die onnatuurlijke gloed van die kassen bij bewolkt weer van grote afstand zichtbaar. Volgens de Omgevingsdienst voldeed de ondernemer aan de regels. De PvdA heeft daar vragen over gesteld. Maar hoe weet een inwoner het aantal lux waar hij last van heeft? En of er zo'n lichtscherminstallatie is en of dat de verplichte hoeveelheid reductie biedt? En hoe weet een inwoner waar en hoe hij kan klagen als hij last heeft van licht? Ik heb gekeken op de website van de Omgevingsdienst en daar zijn formulieren voor het klagen over stank, stof of geluid, maar niet voor licht. Dus ik zou zelf eigenlijk niet eens weten waar ik een klacht daarover zou kunnen indienen. GroenLinks is dan ook bezorgd dat inwoners te weinig gehoor vinden. En de dieren, en de natuur? Die hebben helemaal geen stem. En zelfs het simpele voorstel om mee te doen met de Nacht voor de nacht wijst het college af. Wij begrijpen niet waarom want als we willen dat gezondheidsschade voor mens en natuur, overlast en

horizonvervuiling niet steeds maar blijven groeien, moeten we lichthinder bestrijden en begint met bewustwording.

De VOORZITTER: U heeft nog minder dan een minuut.

Mevrouw GUMBERT: Dit is mijn laatste zin, aansluiten bij de Nacht van de nacht zou wat GroenLinks betreft, een goed begin zijn. Dank u voorzitter.

De VOORZITTER: Ik zou het zonde vinden als u straks niets meer mag zeggen want het onderwerp gaat u zeker aan het hart, dat is te horen. We gaan naar de VVD, mevrouw Van 't Hull.

Mevrouw VAN 'T HULL: Dank u wel voorzitter. Ik denk dat we al een hele hoop wijzer zijn geworden vanavond over lichtvervuiling en wat er al aan maatregelen wordt getroffen. Ik knip het in twee delen. We hebben lichtvervuiling aan de ene kant en zodra je het hebt over veel licht, heb je het toch ook wel over veiligheid. Ik denk wel dat het goed is dat we zo veel mogelijk rekening houden met lichtvervuiling, maar het is toch well des Haarlemmermeers dat je hier verlicht. Voor veiligheid, voor Schiphol, voor de snelwegen, daar is gewoon verlichting voor nodig en in tegenstelling tot GroenLinks denk ik dat het college daar wel genoeg rekening mee houdt. En dat er dan zes klachten zijn, kun je zien als dat het college... Ik weet niet meer zo goed hoe u dat precies zei, maar dat het daar niet zo veel rekening mee houdt, is natuurlijk helemaal niet het geval, wat de VVD betreft. Het is goed dat er veel rekening wordt gehouden met lichtvervuiling, maar als er geen probleem is, waarom zou je dan oplossingen gaan zoeken? Dat is wat ons betreft niet nodig en dan is het dus ook niet nodig om beleid te maken want het lost zich eigenlijk altijd wel weer op. Er zijn inderdaad voorvallen geweest met overdadig veel licht, maar dat is weer opgelost en ik denk dat dat een heel goede manier is om dat zo ook in de toekomst te doen en niet overbodige regels daarvoor te maken.

En dan de Nacht van de nacht. Ik kan me aansluiten bij mevrouw Koolmoes van HAP. Vanwege de veiligheid voelen we daar niet ontzettend veel voor, plus dat daar ontzettend veel voor nodig is om dat te gaan doen en hoe duurzaam zou dat dan zijn? Dat was het.

De VOORZITTER: Dank u wel mevrouw Van 't Hull. Dan gaan we naar mijnheer Kenselaar, GEZOND Haarlemmermeer.

De heer KENSELAAR: Dank u wel voorzitter. Rijdend bij duisternis – of in onze regio, relatieve duisternis – over 's herenwegen kunnen we allemaal constateren dat de nacht hier al lang de nacht niet meer is. Een nachtje in een hotel op de Veluwe bijvoorbeeld, ik noem maar even wat, doet nog meer inzien, ondanks of juist dankzij dat het daar stikdonker is, hoe het hier ooit geweest moet zijn. We weten al bijna niet meer hoe donker de nacht kan zijn hier, maar dat we dit al bijna niet meer weten en dat we hier blijkbaar binnen de geldende en door ons als aangenomen getallen vallen met betrekking tot lichtvervuiling, wil nog niet zeggen dat het dus ook goed is. Dat we binnen de normen vallen, is mooi en dat je er slechts zes klachten over krijgt, waarbij een aantal onterecht, zoals in de stukken staat, wil ook niet zeggen dat we dus op onze lauweren kunnen gaan rusten. Het is trouwens best wat om een klacht onterecht te noemen want al wezen de metingen uit dat we binnen de normen bleven, we praten hier over het gevoel van iemand die iets waarneemt of observeert. Dus om dat nu per definitie als onterecht te betiteln, is misschien wat minachtend naar de inwoner toe die wel serieus genomen wil worden.

Terug naar 'wat we doen al en wat moeten we nog doen?' In de stukken is terug te vinden wat we al doen en de grote lichtvervuilers zijn ook genoemd. En aan die grote lichtvervuilers ontkomen we simpelweg niet; Schiphol, de kassenbouw en het wegennet. Maar wat kunnen we doen in de toekomst? Dat komt niet echt naar voren uit de stukken. We zijn wel bezig met beleid, maar zou het

dan niet goed zijn om over dit thema eens een workshop of een informatieve bijeenkomst te organiseren? Ik denk dat als D66 het punt niet had aangesneden, we het er vandaag niet over hadden gehad met zijn allen en we kunnen onszelf ook nog geen expert noemen op dat gebied. Dus misschien is wat achtergrondinformatie voor de toekomst wel handig.

Voorts denkt GEZOND Haarlemmermeer dat het goed is om toch mee te doen met de Nacht van de nacht, al was het maar omdat het begrip astronomisch voor de inwoners dan tenminste een keer per jaar gaat over waarnemingen aan het firmament in plaats van overschrijdingen van bijvoorbeeld diverse budgetten. Tot zover, dank u wel.

De VOORZITTER: Dank u wel mijnheer Kenselaar. Dan mijnheer Beusenberg, u heeft nog een minuut, wilt u dat in eerste of tweede termijn opsouperen? Oké, uw minuut gaat in.

De heer BEUSENBERG: Dank u wel voorzitter. In ieder geval richting mijnheer Koomen, ik ben ook blij dat hij dit naar voren heeft gebracht en ik heb ook ingestemd met de sessie. Ik moet u eerlijk bekennen, toen ik op Cruquius woonde, had ik nogal de neiging om heel diep de ruimte in te proberen te kijken en dat gaat in Hoofddorp niet. Daar heeft u dan gelijk in. Dat komt gewoon omdat er dan een lantaarnpaal grenzend aan onze tuin staat, daarom is het niet te zien. Maar om nu te zeggen 'ik ga daar een hele campagne voor opzetten, dat die lantaarnpaal weg moet', zie ik eerlijk gezegd niet zitten. Maar ik constateer het wel en ik hoop voor mensen die er echt heel veel last van hebben, de zes klagers, dat ze voldoende middelen hebben om dat tegen te gaan. Voor de rest nogmaals bedankt voor deze sessie, mijnheer Koomen, het was ook leerzaam.

De VOORZITTER: Dank u wel mijnheer Beusenberg. Fantastisch, ik ben onder de indruk, echt op de seconde af. Dan hebben we alle partijen gehad en wil ik graag het college het woord geven. Mevrouw Sedee, aan u het woord.

Wethouder SEDEE: Dank u wel voorzitter. Mijnheer Koomen, dank u wel voor het aanvragen van deze sessie. Het is serieus, zoals u ook zegt, en we nemen u ook serieus, maar we hebben ook gelachen, toch? U ook.

Even beginnend met de bijdrage van mijnheer Koomen die zegt 'ik was wat teleurgesteld met de juridische beantwoording van mijn vragen'. Maar mijnheer Koomen, dat hebben we expres gedaan omdat dit zo'n sessie is die volledig, wat mij betreft, aan de raad is. Want als je zegt 'wij willen graag de nacht terug', dan moet u met elkaar dat bedebatteren. En ik schets u dan wat de regels zijn en waar we aan moeten voldoen. Ik ben tenslotte wethouder. Als u zegt 'ik ga een voorstel maken, een motie om dit toch te doen', dan is dat natuurlijk volledig aan u. Ik wil geen sturing geven aan het debat en ik heb ook eerlijk gezegd nauwelijks vragen gehoord voor het college. Ik heb wel woorden als 'gemakzuchtig' en 'minachtend' gehoord. En wat was het andere woord ook alweer? Ik weet het niet meer, maar in ieder geval zeer negatief. Daar ben ik wel teleurgesteld over. Toen ik net zo'n 2,5 maand wethouder was, heb ik op eigen initiatief zonder de krachten te kennen, meteen een onderzoek laten doen door de Omgevingsdienst bij Schenkeveld want ik kende ook de foto's van dat ene raadslid uit Rijsenhout. Sterker nog, ik heb ze op mijn iPhone staan en ik dacht ook 'misschien is het wel zo dat hier de regels worden overtreden dus we moeten kijken of we daar wat aan kunnen doen'. En daar bent u ook over ingelicht en daar was geen sprake van overtreding. Dat gezegd hebbende, is het geen fraai gezicht, die grote koepel met licht boven Schenkeveld, maar ze staan er en ze voldoen aan alle regels en we wisten toen we het bestemden dat die kas er zou komen, 44 ha groot. Laat daar geen misverstand over bestaan, daar waren we allemaal bij.

Het CDA heeft er wat over gezegd. U heeft een poll gedaan en wij het onderzoek. En ik mocht ook met de ereburger op de foto van het raadslid, als ik de Nacht van de nacht zou doen. Ik hoop dat dat een foto zonder flitslicht wordt. Ja, in het oosten van het land is het heel donker, zegt mevrouw Maat

van het CDA en dat klopt. Ik ben op vakantie geweest in Lochem. Prachtige omgeving en ik kwam weer terug en ik kwam weer terug in de dynamiek van de polder. De dynamiek van de luchthaven, de dynamiek van een enorm kassencomplex dat zorgt voor heel veel economische activiteit. En ik keek naar onze verlichte wandelpaden en snelwegen en ook fietspaden die zorgen voor sociale veiligheid. Heel erg belangrijk. We hebben een vergrijzende bevolking en die is erg gesteld op goede verlichting. Dus ja, ook dat is een groot goed, die sociale veiligheid. En ik begrijp ook wel, zoals door een aantal is genoemd, de zorg over die biodiversiteit. Ik kan u zeggen dat als er een omgevingsvergunning wordt afgegeven en die wordt bekeken door RED, dezelfde mensen die u vandaag heeft gezien bij die Webinar, kijken we ook naar die biodiversiteit want daar hebben we namelijk gewoon mensen voor in dienst die kijken of het goed gaat met de biodiversiteit.

Dan vraagt mijnheer Den Elzen naar het Jan Pieter Heijepad, de pilot naar de dynamische verlichting. Daar heb ik geen antwoord op, dat zal ik eventjes moeten navragen bij mevrouw Steffens want die gaat over die pilot. Ik heb heel snel geprobeerd om antwoorden te zoeken maar ik kwam niet verder dan 4 december, dus u krijgt die antwoorden nog schriftelijk.

Dan Forza! De kantoren kunnen misschien het licht wel uitdoen want dat zou natuurlijk wel energie besparen en er moet zoiets zijn als energiebesparing. Dat weten we allemaal; grootverbruikers moeten een bepaald percentage per jaar inleveren of opleveren aan energiebesparing en u zegt 'dat wordt niet gehandhaafd'. Ik weet niet of u heeft gekeken naar de jaarrapportages van de Omgevingsdienst maar daar staat toch echt duidelijk in dat daar wel op wordt gehandhaafd, juist omdat we het natuurlijk ook, zeker in het kader van de energietransitie, heel belangrijk vinden, dat bedrijven echt op zoek gaan naar manieren om energie te besparen. Dus daar wordt wel op gehandhaafd.

De VOORZITTER: Mevrouw Sedee, u krijgt een interruptie van mevrouw Gumbert, GroenLinks.

Mevrouw GUMBERT: Dank u wel voorzitter. Ik vraag me dat af. Dat heeft de heer Koomen aan het begin ook gezegd. Op het moment dat ledverlichting wordt aangelegd in plaats van gloeilampen of zelfs spaarlampen, loopt het energieverbruik enorm terug terwijl die lampen nog steeds gewoon de hele nacht kunnen branden. Dus energiebesparing is niet het enige criterium waarom het toch nuttig kan zijn een lamp uit te doen.

Wethouder SEDEE: Dat ben ik met u eens. Volgens mij heeft de toenmalig wethouder van Beheer en Onderhoud in de raadsperiode 2010-2014 ervoor gezorgd dat er een start werd gemaakt met het aanleggen van lantaarnpalen met ledverlichting. Daar zijn enorme stappen in gezet en dat doen wij zelf, maar niet om het een of ander, we gaan niet over de verlichting van kantoren van particulieren. Dat kan gewoon niet. Tenzij u zo'n maatschappij wilt, maar dan zitten we heel anders aan tafel. Ik kan geen oekaze – dat is een mooi woord trouwens in dit verband – uitdoen om te zeggen 'u zult', zo zit de wereld gewoon niet in elkaar. Het is helemaal aan het bedrijf zelf hoe ze komen tot hun besparing van energie en dat bent u met mij eens, denk ik. Anders moet u straks in het omgevingsplan iets anders verzinnen.

De VOORZITTER: U krijgt nog een aanvullende vraag van GroenLinks en dan is uw tijd ook om.

Mevrouw GUMBERT: Goed voorzitter, dan is mijn tijd om, maar ik wil die ene opmerking nog wel maken. In de omgevingsvisie kan dat juist wel, richtlijnen maken over verlichting die op parkeerterreinen en andere gebieden niet aan hoeft te zijn, die dan ook uit zou mogen.

De VOORZITTER: Mevrouw Sedee.

Wethouder SEDEE: Daar heeft u een punt, dan gaan we over naar het plan en daar kunnen we nog over debatteren want we zijn wel bezig natuurlijk. Maar u mag dat zelf bepalen en dat moet u doen met uw collega's. En voor u zit een ander raadslid dat net heeft gezegd dat dat niet helemaal de bedoeling kan zijn. Dat is een heel politiek debat over hoeveel regels je nu eigenlijk wilt maken. Laat je het vrij of regel je alles dicht? Dat debat is helemaal aan u en ik ga daar nu al van genieten. Dat weet ik zeker.

Er werd gesproken door mevrouw Koolmoes over veiligheid, en dan met name sociale veiligheid. Dynamisch dimmen zullen we in het geheugen opslaan want dat is wel een erg mooie uitspraak.

Mijnheer De Vries had het over onnodige verlichting en dan zegt mijnheer De Vries '61% van de mensen in Nederland vindt eigenlijk dat na 24.00 uur het licht uit moet'. Die cijfers zijn mij niet bekend dus ik neem gewoon aan van u dat dat zo is. 61% is best veel. Maar tegelijkertijd, als ik even denk aan parkeergarages of zoiets, als je zegt 'daar kan de verlichting wel uit', zoals ook gesuggereerd is door verschillende mensen, moet ik er niet aan denken dat ik om 01.00 uur, 01.30 uur mijn auto in een parkeergarage moet zoeken en kijken waar het is. Die dynamische verlichting kan dan misschien wel toegepast worden, maar ik moet u zeggen, ik vind dat ongelooflijk creepy. Dus het is maar net hoe je het bekijkt, als u begrijpt wat ik bedoel.

De VOORZITTER: Mevrouw Sedee, u krijgt een interruptie van mijnheer Spijker EEN Haarlemmermeer.

De heer SPIJKER: Dank u wel voorzitter. Mevrouw Sedee, u kent de grote parkeergarage op Schiphol die een enorme lichtuitstraling naar buiten heeft. Ja, voor de goede orde, ik ben het er volledig mee eens dat daar intern, in het gebouw, de plekken bereikbaar moeten zijn, maar moeten we nu werkelijk als een gegalichtboei in de hele omgeving dat licht naar buiten laten stralen? Of zeggen we 'we zorgen voor iets van wanden, iets van bekleding waardoor het niet naar buiten gaat'?

De VOORZITTER: Ik ga eerst even naar mevrouw Koolmoes die heeft een aanvullende interruptie.

Mevrouw KOOLMOES: Ik wil eigenlijk vragen aan mijnheer Spijker of hij de parkeergarage bedoelt die, als ik het zo mag zeggen, bij de McDonalds staat. Want dat is de parkeergarage die vol ligt met zonnepanelen en ik vermoed dat daar dan ook de verlichting op brandt.

De VOORZITTER: Mijnheer Spijker.

De heer SPIJKER: Dank u wel voorzitter. Mevrouw Koolmoes, ik snap de logica niet, u zegt zonnepanelen op het dak. Prachtig, maar wat heeft dat te maken met de uitstraling van licht naar buiten?

De VOORZITTER: Eerst mevrouw Koolmoes en dan mijnheer Den Elzen.

Mevrouw KOOLMOES: Dank u wel voorzitter, ik neem aan dat het een zelfvoorzienende parkeergarage is die met de zonnepanelen zijn eigen verlichting regelt. En wat wilt u dan? Er is al een motie aangenomen van GroenLinks en CDA in de Tweede Kamer, dat alle bedrijven ledverlichting moeten aanbrengen. Wilt u nog meer regels aan bedrijven geven? Wilt u gaan bepalen wanneer ze het licht aan en uit moeten doen? Ze hebben zonnepanelen ze zijn zelfvoorzienend, ze hebben ervoor gekozen om de zonnepanelen te gebruiken om de verlichting aan te laten staan. Er woont niemand omheen. Ik snap het probleem niet helemaal.

De VOORZITTER: Ik denk dat jullie een beetje langs elkaar heen praten want volgens mij heeft u het

over de zonnepanelen en heeft u het over de lichtuitstraling dus om een hele discussie in onze beperkte tijd te voorkomen, denk ik dat... Ik wil naar mijnheer Den Elzen en dan naar mevrouw Maat.

De heer DEN ELZEN: Dank u wel voorzitter. Ik wil de discussie weer in goede banen leiden want eigenlijk wordt hier gevraagd om eigen regels op het bouwbesluit, iets wat gewoon landelijke regelgeving is en volgens mij kunnen wij dat niet als gemeente Haarlemmermeer.

De VOORZITTER: Mevrouw Maat, CDA.

Mevrouw MAAT: Ja, ik probeer ook de discussie weer een beetje in de goede richting te duwen want waar gaat het nu om? Extra regels, daar ben ik ook niet van. Maar volgens mij kunnen we het er wel over hebben met elkaar wat we kunnen doen, de kleine dingen waardoor we inwoners kunnen stimuleren en bedrijven kunnen stimuleren om te zeggen 'denk eens na over wat je met je verlichting doet'. Volgens mij kunnen we iets van infodinetjes doen, bijeenkomsten, verzin het maar, misschien heeft mijnheer Koomen ook nog goede ideeën daarover. Daar ben ik benieuwd naar; hoe kunnen we nu low budget, misschien wel zonder budget, gewoon de inwoners vertellen hoe wij erover denken en wat zij zelf kunnen doen?

De VOORZITTER: Dan ga ik nu terug naar mevrouw Van 't Hull en dan ga ik daarna naar de wethouder.

Mevrouw VAN 'T HULL: Dank u wel, nog aansluitend op mijnheer Den Elzen over 'moeten we daar dan allemaal regels voor opstellen?' Nee, precies. Daar wilde ik nog op aansluiten. Nee, liever niet. En ik vind het heel sympathiek wat mevrouw Maat van het CDA nu voorstelt, maar dat zijn oplossingen en die maak je als je een probleem hebt. Dus de vraag is: is er een probleem?

De VOORZITTER: Vinden jullie het goed als ik eerst de wethouder haar verhaal even laat afmaken want we zitten eigenlijk in de tweede termijn en we hebben heel weinig tijd dus ik wil eerst nog even mevrouw Sedee vragen om haar verhaal af te maken. Mevrouw Sedee.

Wethouder SEDEE: Dank u wel voorzitter, dan ga ik even naar GEZOND Haarlemmermeer. Een klacht is een gevoel van iemand en u vond eigenlijk dat we daar minachtend over hebben gedaan. Een klacht is een gevoel van iemand, maar een wethouder gaat niet op zoek naar het gevoel van iemand. We hebben regels en we hebben een Omgevingsdienst die verschrikkelijk zijn best doet om op alle klachten zo snel mogelijk te reageren en om te kijken als er iets moet worden veranderd, of aangepast, dat dan ook gebeurt. Maar ik kan geen formulier maken en zeggen 'heeft u een klacht en wat is uw gevoel daarbij?' Laten we het wel even zuiver houden. Als u dan de woorden zegt – en dat vind ik heel vervelend – die vandaag worden gebruikt 'gemakzuchtig, minachtend' en ik weet het niet meer precies verder, trek ik me dat aan. Ik houd niet van dat soort grote woorden en ik moet zeggen, om het maar even modern te zeggen, ik herken me totaal niet erin dat ik een gemakzuchtig iemand zou zijn die minachtend doet. Ik verzoek u om als u uw bijdrage doet, wat minder van die grote nare woorden te gebruiken. Dit is een hartenkreet.

De VOORZITTER: Sorry, mevrouw Sedee, mijnheer Kenselaar wil graag reageren op uw verhaal.

De heer KENSELAAR: Dank u voorzitter, ik snap dat als het woord 'minachtend' voorbij komt, dat dat een niet prettige reactie oplevert. Maar wat ik volgens mij zei, is dat als we de verkeerde woordkeus gebruiken in het omschrijven van waarom een klacht niet ontvankelijk is verklaard, we moeten oppassen dat de inwoner zich niet minachtend behandeld voelt. Dat is wat ik wilde zeggen. Ik heb

niets anders bedoeld dan dat dus mocht dat verkeerd over zijn gekomen, bij dezen mijn welgemeende excuses.

De VOORZITTER: Mevrouw Sedee, het verzoek is of u af wilt ronden.

Wethouder SEDEE: Dank u wel. Dat waardeer ik enorm, dat u dat zo zegt. Misschien heb ik het dan verkeerd geïnterpreteerd, dat kan natuurlijk ook. Maar het is wel zo dat als je het hebt over klachten en regelgeving, je ook een wat juridische taal moet gebruiken. Dat is nu eenmaal zoals het is.

Dan nog een grote vraag aan u en dat is de vraag van mijnheer De Vries die zegt 'ik wil het hebben over onnodige verlichting'. Wat me opviel aan al uw bijdragen, is dat u het niet heeft gehad over de mupi's langs de snelwegen, de bewegende reclamebeelden, zoals we die hebben langs de A4, die bij Schiphol staan. Dus die grote schermen die steeds bewegen en in your face zijn als je in het donker, maar ook overdag, op de snelweg rijdt. Ik zie dat als lichtvervuiling en daar heb ik niemand over gehoord. Ik wil u vragen: hoe denkt u daarover? Wat vindt u daar dan van, dat je de openbare ruimte, want het is openbare ruimte, op die manier vermarkt en dat je dus continu die lichtvervuiling hebt zonder dat je erom hebt gevraagd? En die ook geen enkele bijdrage levert aan het gevoel van...

De VOORZITTER: Mevrouw Sedee, wilt u afronden? Het is vervelend maar uw tijd is om. Het is een duidelijke vraag, we hebben nog vijf minuten, dat is niet veel, maar we zijn iets later begonnen. Dus ik wil eigenlijk mijnheer Koomen het woord geven.

De heer KOOMEN: Ja voorzitter, ik wilde ook een punt van orde maken maar ik dacht 'ik wacht even netjes', laten we gewoon met de tweede termijn beginnen want volgens mij heb ik nog heel veel spreektijd en ik wilde nog even reageren op elkaar. Best veel mensen hebben hun tijd al verbruikt, dat is zonde. Ik weet dat het zo werkt, maar dan houden we zo weinig tijd over voor elkaar. Dus als dat mag, zullen we nog een paar dingen met elkaar bespreken? Want ik heb wel behoefte om te reageren en ik heb me even ingehouden bij alle interrupties. Wat eigenlijk het leukste is. Maar volgens mij hebben we vanavond veel geleerd. Sommigen meer dan anderen. Ik wil een paar misverstanden uit de weg ruimen. Ik heb een heleboel mensen horen roepen dat overal het licht uitgaat, dat alle straatverlichting uit moet en alle boeven de vrije ruimte krijgen en dat zou heel onveilig zijn. Dat is een totaal verkeerde vertaling van wat ik heb proberen duidelijk te maken in het sessieverzoek. Volgens mij zei de ChristenUnie-SGP het heel goed, het gaat om onnodige verlichting. Dus van verlichting met een functie, zoals veiligheid, heeft niemand vanavond beweerd dat dat licht uit moet, niemand heeft gezegd 'doe de straatverlichting uit'. Daar gaat dit niet over. Dat is een verkeerde invulling. En ook van 'we gaan eens even heel veel nieuwe regels maken', heb ik duidelijk in het sessieverzoek gezet 'nee, dat is niet de insteek'. Waar ik van sommige partijen weinig reactie op hoor is 'we moeten aan bewustwording werken'. Gelukkig van een aantal partijen wel. Dan hoor ik over Schiphol en de snelwegen, maar daar gaat het helemaal niet over, de lichten uitdoen van de landingsbanen. Daar gaat dit helemaal niet over. En dan hoor ik het college dat zegt 'u zult', maar ook dat is totaal niet de bedoeling, maar we hebben hier – en dat is een prima verschil van inzicht – wel een maatschappelijk probleem te pakken, ook al zijn sommige partijen kennelijk nog niet zo ver.

Dan richting afronding, richting het college, ik heb niet de zware woorden gebruikt die u kennelijk heeft beleefd. Maar ik vind het toch wat teleurstellend want als u uw antwoord begint met 'er zijn maar zes klachten en de conclusie is daarom vinden wij niets nodig'. Dat vond ik dat toch echt teleurstellend, met name omdat we gevraagd hebben om opties. Ik heb niet gevraagd om keuzes te maken en ik heb ook niet gevraagd om een oordeel over wat u vindt, 'laten we daar vooral heel veel aan gaan doen'. Dat had ik ook niet verwacht. Maar ik had gehoopt op een aantal opties waar we als raad mee zouden kunnen spelen, in de lijn van 'we zouden dit kunnen, we zouden dat kunnen'. We kunnen daar best een eind mee komen want zo ingewikkeld is het volgens mij niet.

Eigenlijk wilde ik zeggen dat ik blij ben met de reacties en met name de verschillen die zitten in de raad. Een aantal partijen neemt het serieus en een aantal partijen is nog niet zo ver. Die zitten nog een beetje in de ontkenning van een probleem. Maar ik ben ook blij met de mensen die verder kijken dan de eigen beleving en de gordijnen, die verder kijken wat er nog speelt. Volgens mij is er een zichtbaar verschil en ik denk nog steeds dat er nog meer te doen valt aan onnodige verlichting zoals dat goed ambtelijk gezegd is. Daar zouden we op moeten focussen en daar valt meer aan te doen. En tot slot zou ik een demonstratie willen geven, afrondend, maar misschien willen mijn collega's nog reageren.

De VOORZITTER: Ja, u krijgt een interruptie van de VVD.

Mevrouw VAN 'T HULL: Ja, dank u wel voorzitter. Ik heb het er een paar keer over gehad: is er dan wel een probleem? Dat wil ik voor de duidelijkheid niet zeggen dat ik ontken dat lichtvervuiling bestaat. Dat is niet het geval. Het gaat hier over 'hoe is dat in Haarlemmermeer en hebben we hier aanleiding om extra actie te ondernemen?' Dat is waar ik mijn reactie op richtte.

De VOORZITTER: Mevrouw Koolmoes, HAP.

Mevrouw KOOLMOES: Dank u wel voorzitter, ik wil het even opnemen voor mevrouw Sedee van het college die zo veel teleurstellende woorden heeft gehoord. Als u naar mijn betoog heeft geluisterd, heeft u ook gehoord dat ik zei dat er juist heel veel gebeurt. En dat is ook heel fijn. Tegen mijnheer Koomen wil ik zeggen, wij erkennen ook echt wel dat er verband is tussen lichtvervuiling en de diertjes en de mensen en dat het zeker invloed kan hebben op hun gezondheid. Ik heb zelf jaren in nachtdiensten gewerkt, dan is het ook heel lastig om overdag te slapen want je bioritme is echt verstoord. Het is vooral teleurstellend, vond ik, hoe met het college omgegaan wordt want als ik zo naar de plannen kijk, is er vanaf het Energieakkoord 2013 ontzettend veel gedaan, alleen is het college nog steeds met verschillende pilots bezig om dat allemaal beter te maken. Dan hoorde ik een aantal keer...

De VOORZITTER: Mevrouw Koolmoes, u bent door uw tijd heen.

Mevrouw KOOLMOES: Dat kan helemaal niet.

De VOORZITTER: Zeker wel, de griffie heeft altijd gelijk.

Mevrouw KOOLMOES: Dank u wel voorzitter.

De VOORZITTER: Dank u wel. Ik ga nog een keer naar mijnheer Den Elzen en dan gaat het licht hier uit. Ja, mijnheer Koomen mag afsluiten maar dan gaat het licht uit.

De heer DEN ELZEN: Dank u wel voorzitter. Mijnheer Koomen brengt het ook alsof ik gezegd zou hebben dat ik het ontken, maar nee, ik heb gezegd dat ik het niet herken. Dat is heel wat anders en ik ben wel degelijk ingegaan op de motivatie van het sessieverzoek als je het hebt over 'hoe kan de verstrooiing tegengegaan worden?' Daarbij heb ik het gehad over die ledverlichting en over de mindere flux en de kleinere oppervlakte dus volgens mij hebben we vooral geprobeerd om op die manier mee te denken en de wethouder komt ook nog terug op dat soort zaken, net als op het licht uit laten gaan achter ons en voor ons. Ik herken het probleem niet, dat is het enige.

De VOORZITTER: Mijnheer De Vries, ik had u niet gezien.

De heer DE VRIES: Twee puntjes. De een is de vraag die ik stelde, het ging mij niet om die 61%, maar het ging mij meer om 'kan er niet naar gekeken worden of er in de nacht, dus als er vrijwel niemand meer op straat is, de verlichting van met name lantaarnpalen kan worden beperkt door bijvoorbeeld om de andere lantaarnpaal iets uit te doen of iets dergelijks te doen?' Waar de veiligheid in het geding is, moeten we dat natuurlijk niet doen.

Uw hartenkreet over die grote reclamezuilen kan ik helemaal onderschrijven want ik vind het zelfs onveilige dingen; je zit in de auto en je ziet zo'n ding en het beweegt ook nog en er komen elke keer weer nieuwe reclames. Ik vind het echt pure onveiligheid op zo'n snelweg. Je bent gefocust op zo'n bord in plaats van op de weg, maar ik had het idee dat de gemeente daar niet over ging dus mijn insteek van de sessie was 'wat kunnen we als gemeente doen?' Als we daar niet over gaan, is de discussie denk ik ook niet zo ter zake.

De VOORZITTER: Dan gaan we naar de heer Koomen met het verzoek de sessie af te ronden.

De heer KOOMEN: Dank u. Voor ik de demonstratie geef, volgens mij zijn we wel goed bezig met de openbare verlichting als gemeente, met die ledverlichting. Als je dat ziet, hebben we echt bovengemiddeld veel ledverlichting. Maar ik heb proberen te schetsen dat het veel meer is dan dat. En richting de andere partijen die ook gesignaleerd hebben 'we gaan er niet over', we gaan er misschien niet over in de regels en in de zin van de politie eropaf sturen, maar we kunnen er wel degelijk iets doen aan bewustwording als gemeenschap, als wij dat met elkaar willen. Dat hebben we geprobeerd te betogen.

Dan tot slot een demonstratie van hoe eenvoudig het is en waar we het over hebben. Ik heb hier voor mij een lampje met een knopje. We hebben twee problemen geschetst, namelijk: je hebt verlichting die op een gegeven moment geen functie meer heeft en je hebt strooiverlichting. Hier hebben we het lampje en ik zal het een beetje draaien. Een demonstratie is heel simpel, als ik de zaal uit ga, dan druk ik op het knopje en dan is de verlichting niet meer nodig en gaat die uit. Dus deze nacht brandt deze lamp niet door. Dat zouden we ook kunnen doen met de parkeergarage die ik heel goed ken want ik rijd daar langs op de snelweg, een enorme lichtbak, helemaal niet nodig. Dat is demonstratie 1; zo eenvoudig kan het zijn. En tegenwoordig heb je automatische schakelingen en je kunt een tijdklok installeren, allemaal oplossingen.

Tweede punt dat ik gemaakt heb, gaat over strooilicht. Als je zo kijkt, kijk je in het lampje en schijnt het ook helemaal daarnaartoe maar dat is niet nodig want ik heb het alleen hier nodig, bij mijn bordje waar ik wil schrijven. Dus dan draaien we het lampje en dan heb ik hier licht en dan is het strooilicht hier veel minder. Zo eenvoudig kan het zijn. Daar hebben we een kapje voor. Dus als u inderdaad last heeft van een lantaarnpaal, zou ik zeggen 'vraag een kapje, dat is voldoende'.

Dank u.

De VOORZITTER: Mijnheer Koomen, de techniek gaat het licht uitdoen.

De heer KOOMEN: Dat is dus goed, complimenten voor de techniek want we ronden af. Laten we vooral het licht uitdoen.

De VOORZITTER: Ik wil u bedanken voor deze sessie. U heeft geen spreektijd meer.

De heer SCHAAP: Maar ik wil een ordevoorstel doen.

De VOORZITTER: Een ordevoorstel, mijnheer Schaap.

De heer SCHAAP: Ik heb het idee dat er nu ook dankzij mijnheer Koomen veel meer inzichten zijn en er zijn ook vragen gesteld door andere partijen. Ik heb niet het idee dat we al klaar zijn met deze sessie en ik zou graag een nieuwe termijn aanvragen om op een ander moment het debat te hervatten.

De VOORZITTER: Is daar een meerderheid voor? Wie is daarvoor? Ik zie GroenLinks, D66, CDA, Forza!, GEZOND Haarlemmermeer. Ik denk dat er dan een meerderheid voor is.

Ik kijk even naar de griffie. Het voorstel wordt gedaan aan het presidium om een eventuele tweede termijn in te plannen en dan schors ik deze sessie.